

działania nie są dostatecznie zsynchronizowane i w konsekwencji nie zapobiegają rozproszeniu inicjatyw legislacyjnych przejawiających się zwłaszcza w „resortowym” tworzeniu prawa, co prowadzi do zachwiania spójności systemu prawnego. Istotne jest szczególnie to, by przedkładane podmiotom tworzącym prawo opinie i przeprowadzane konsultacje nie były traktowane jako działania pozorne, jako dodatkowe utrudnienie w procesie tworzenia prawa. W tym względzie problemem podstawowym jest poziom kultury prawnej. Mimo że prawne uregulowanie procesu tworzenia prawa nie zastępuje kultury prawnej, a jedynie ją wspiera, to ukształtowana i przestrzegana kultura prawna może w szerokiej mierze zastąpić lub ograniczyć potrzebę prawnej regulacji prawotwórstwa. W tej perspektywie jest rzeczą wysoce pożądaną, by parlament, a w szczególności Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, był zgromadzeniem ludzi mądrych: nie tylko umiejących dostrzec i wyrazić stan świadomości społecznej, ale także zdolnych, za poradą fachowców, do znajdowania środków zaradczych na to, co obywateli nęka – raczej zgromadzeniem posłów pełnych nowych, pobudzających społeczną aktywność idei, niż tylko odzwierciedleniem aktualnej przeciętności.

Zgromadzeni w wypełnionej po brzegi auli Uniwersytetu Szczecińskiego uczestnicy uroczystości podziękowali za wykład Doktorowi *honoris causa* – Profesorowi Zbigniewowi Radwańskiemu – długotrwałą owacją.

Stanisław Czepita, Zbigniew Kuniewicz

XLIX KONFERENCJA KATEDR I ZAKŁADÓW PRAWA KONSTYTUCYJNEGO

Poznań, 20-22 września 2007 r.

W dniach od 20 do 22 września 2007 r. w Poznaniu odbyła się XLIX Konferencja Katedr i Zakładów Prawa Konstytucyjnego, zorganizowana przez Katedrę Prawa Konstytucyjnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Przewodnim tematem zjazdu były „Współczesne wyzwania wobec praw człowieka”. Wybór tej właśnie problematyki podyktowany był faktem, że prawa człowieka mają centralne znaczenie ustrojowe, a pojawiające się problemy w tej dziedzinie wymagają diagnozy dokonywanej z odpowiednim wyprzedzeniem.

W trakcie konferencji odbyły się trzy panele dyskusyjne, z których każdy miał za przedmiot jedno ze współczesnych wyzwań wobec praw człowieka. Tematem pierwszej sesji było „Bezpieczeństwo państwa a konstytucyjne prawa jednostki”, druga nosiła tytuł „Ochrona przed wykluczeniem a konstytucyjne prawa jednostki”, trzecia natomiast dotyczyła dyrektyw dla polskiej polityki zagranicznej wynikających z konstytucyjnej zasady ochrony praw jednostki. W ramach każdej z tych części wygłoszono od czterech do sześciu referatów, których autorami byli nie tylko przedstawiciele prawa konstytucyjnego, ale również innych dyscyplin.

Pierwszy panel konferencji obejmował cztery wystąpienia. Referat rozpoczynający sesję, zatytułowany *Standard regionalny/międzynarodowy odpowiedzialności władzy publicznej za zapewnienie bezpieczeństwa*, wygłosił prof. dr hab. Krzysztof Wójtowicz, który w oparciu o wykładnię art. 15 Europejskiej Konwencji Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, dokonaną przez Trybunał Praw Człowieka, wskazał reguły, na podstawie których można podjąć próbę określenia konwencyjnego – regionalnego standardu zapewnienia bezpieczeństwa przez państwo, a następnie problematykę tę omówił na poziomie Unii Europejskiej. Kolejnym prelegentem był prof. dr hab. Jerzy Jaskiernia, którego wystąpienie nosiło tytuł *Demokratyczna kontrola nad służbami specjalnymi a ochrona praw jednostki*. Prelegent rozważał w nim kwestię konfliktu wartości związanego z działalnością służb specjalnych oraz wskazał m.in. na wnioski płynące z analiz organizacji międzynarodowych dotyczących praktyki ustrojowej państw w zakresie kontroli służb specjalnych i na postulaty tych organizacji. Następnie głos zabrał dr hab. Krzysztof Motyka, prezentując referat *Prawa człowieka a zwalczanie terroryzmu*. Referent stwierdził, że najważniejszym powodem walki

z terroryzmem jest właśnie взгляд na prawa człowieka i że debata nad bezpieczeństwem państwa da się zredukować do debaty na temat praw jednostki i ich granic.

Jako ostatni w panelu dotyczącym tej tematyki wystąpił prof. dr hab. Jacek Sobczak, wygłaszając referat *Tajemnica dziennikarska a problem bezpieczeństwa państwa*. Autor przedstawił aktualne uregulowania dotyczące tajemnicy dziennikarskiej zawarte w przepisach ustawy z 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe i w Kodeksie postępowania karnego, rozważył kwestię ich zgodności z Europejską Konwencją o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności i innymi uregulowaniami systemu Rady Europy i wyraził pogląd, że polskie rozwiązania umożliwiają dziennikarzowi manipulowanie pojęciem tajemnicy dziennikarskiej, a przez to – opinią publiczną.

Tego samego dnia odbyła się druga sesja, poświęcona relacji pomiędzy ochroną jednostki przed wykluczeniem i konstytucyjnymi prawami człowieka. W dwóch pierwszych referatach wygłoszonych przez prof. dr hab. Marka Piechowiaka (*Konstytucja wobec wykluczenia*) i prof. dr hab. Piotra Tuleję (*Prawa jednostki do ochrony przed wykluczeniem a konstytucyjne zadania państwa*) rozważany był problem konstytucyjnych podstaw dla problematyki wykluczenia. Prof. dr hab. Marek Piechowiak zwrócił również uwagę na zagadnienie środków zaradczych wobec wykluczenia, a prof. dr hab. Piotr Tuleja poruszył kwestię kontrowersyjności ochrony przed wykluczeniem, dokonywanej poprzez tworzenie odpowiednich instrumentów konstytucyjnych, w odniesieniu do praw socjalnych, wskazując jednocześnie konstytucyjne podstawy wyznaczenia minimalnej treści praw socjalnych (i odpowiadających im obowiązków władzy publicznej), dzięki którym można zagwarantować taką ochronę.

Kolejne dwa referaty nawiązywały do inicjatyw związanych z ochroną przed wykluczeniem, które mają miejsce na arenie międzynarodowej. Prof. dr hab. Andrzej Rzepliński przedstawił problematykę praw społecznych jednostki i ich progresywnej realizacji w praktyce Komitetu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych ONZ. Z kolei prof. dr hab. Roman Wieruszewski przybliżył zebranim zasady Yogyakarty – zasady dotyczące stosowania międzynarodowego prawa człowieka w stosunku do orientacji seksualnej oraz tożsamości płciowej, opracowane przez grupę międzynarodowych ekspertów z inspiracji Międzynarodowej Komisji Prawników oraz International Service for Human Rights.

Dwa następne referaty zostały poświęcone unormowaniom odnoszącym się do szczególnych grup społecznych – mniejszości narodowych oraz uchodźców. Prof. dr hab. Zdzisław Kędzia podjął rozważania na temat tego, czy konstytucyjna i ustawowa koncepcja ochrony mniejszości narodowych, oparta na klasycznej formule, odpowiada długofalowym interesom państwa i współczesnym tendencjom w tym zakresie. W ocenie prelegenta polskie rozwiązania konstytucyjne i ustawowe nie są zgodne z tendencjami międzynarodowymi i wymagają modyfikacji, której celem powinna być liberalizacja warunków uznawania mniejszości narodowych i ustanowienie procedury pozwalającej grupom etnicznym na wnioskowanie o stwierdzenia posiadania statusu mniejszości. Natomiast prof. dr hab. Mieczysława Zdanowicz omówiła zagadnienie ochrony uchodźców przed wykluczeniem, wskazując na źródła i formy tej ochrony w Polsce oraz dokonując ich oceny.

Trzecia sesja tematyczna odbyła się w ostatnim dniu zjazdu i również w tej części wygłoszono sześć referatów. Na temat *Konstytucyjnej zasady ochrony praw jednostki a odpowiedzialności państwa za prawa człowieka w stosunkach międzynarodowych* wypowiedziała się dr hab. Małgorzata Masternak-Kubiak, wskazując na konstytucyjne regulacje odnoszące się do prawa międzynarodowego, na oddziaływanie zobowiązań międzynarodowych na tworzenie i stosowanie prawa krajowego w dziedzinie praw człowieka oraz omawiając przesłanki odpowiedzialności państwa za naruszenie prawa międzynarodowego – w tym zobowiązań dotyczących praw człowieka.

Kolejne wystąpienie dotyczyło relacji między prawami człowieka a polską racją stanu. W imieniu prof. dr hab. Romana Kuźniara głos zabrała mgr Patrycja Grenich-Grzebyk, podkreślając, że stosunek innych państw do praw człowieka, będący barometrem w stosunkach międzynarodowych, ma dla Polski szczególne znaczenie. Zwrócił także uwagę na to, że choć respektowanie prawa międzynarodowego w Polsce nabrało znaczenia od 1989 r., w ostatnich latach nastąpił odwrót od tej tendencji.

W trakcie trzeciej sesji wystąpili również prof. dr hab. Mirosław Wyrzykowski i prof. dr hab. Jerzy Zajadło. Pierwszy z prelegentów wygłosił referat *Europejska Karta Praw Podstawowych a ochrona praw człowieka w Konstytucji RP – znaczenie dwóch deklaracji rządowych wobec ustaleń Rady Europejskiej w Brukseli (21-22 czerwca 2007 r.)*, rozważając relacje pomiędzy Kartą Praw Podstawowych a Konstytucją RP, zwracając uwagę na kwestię zakresu mandatu negocjacyjnego rządu na posiedzenie Rady Europejskiej 21-22 czerwca 2007 r., a nadto na zagadnienia źródeł i celów

deklaracji Polski, ich znaczenie oraz skuteczność normatywną. Prof. dr hab. Jerzy Zajadło wypowiedział się natomiast na temat humanitarnej interwencji, przedstawiając podstawowe problemy teoretyczne i praktyczne z zagadnieniem tym związane oraz zasadnicze elementy koncepcji odpowiedzialności za ochronę, dokonując oceny możliwości dalszego jej rozwoju.

Z kolei dr Krzysztof Wojtyczek wygłosił referat na temat terytorialnego zakresu stosowania konstytucyjnych gwarancji praw człowieka, omawiając kwestię terytorialnego i podmiotowego zakresu władzy RP w świetle prawa międzynarodowego i Konstytucji RP i zwracając szczególną uwagę na zakres związania polskich organów państwowych Konstytucją RP przy wykonywaniu zadań publicznych oraz działań innego rodzaju poza terytorium RP, a nadto na zakres związania tych organów aktami prawnymi organizacji międzynarodowej, której kompetencje zostały przekazane na podstawie art. 90 Konstytucji RP, w sytuacji niezgodności tych aktów z Konstytucją RP.

Na zakończenie poruszono problem sankcji międzynarodowych w odniesieniu do konstytucyjnej zasady ochrony praw człowieka. Na ten temat wypowiedział się prof. dr hab. Jan Sandorski, rozważając zagadnienie obowiązywania w Polsce uchwał organizacji międzynarodowych i ich miejsca w polskim porządku prawnym. Zwrócił również uwagę na dotychczasową praktykę w kwestii sankcji międzynarodowych, a nadto odniósł się do możliwości uchwalenia ustawy o sankcjach międzynarodowych, stwierdzając, że korzystnie wpłynęłoby to na uporządkowanie polskiego systemu prawnego.

Dyskusje toczące się po zakończeniu każdej sesji były bardzo ożywione i świadczyły o tym, że wybrana tematyka wzbudziła duże zainteresowanie środowiska polskich konstytucjonalistów, a wspólna debata nad tą problematyką była obecnie rzeczywiście potrzebna.

Katarzyna Bryl

SOCJOLOGIA WIZUALNA W PRAKTYCE BADAWCZEJ

SESJA SPECJALNA PODCZAS XIII ZJAZDU POLSKIEGO TOWARZYSTWA SOCJOLOGICZNEGO

Zielona Góra, 13-15 września 2007 r.

W ramach odbywającego się co trzy lata zjazdu Polskiego Towarzystwa Socjologicznego już po raz drugi z rzędu jedną z sesji poświęcono zagadnieniom związanym z szeroko rozumianą socjologią wizualną. Tak jak poprzednio, głównym organizatorem sesji była Pracownia Socjologii Wizualnej działająca przy Instytucie Socjologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, a w szczególności jej kierownik – dr Jerzy Kaczmarek. O ile jednak podczas poprzedniego zjazdu obrady koncentrowały się wokół podstawowych problemów dotyczących zarysowania granic i specyfiki omawianej subdyscypliny, o tyle tym razem organizatorzy postawili sobie za cel zorientowanie dyskusji w kierunku bardziej praktycznym – opisanie i sproblematyzowanie ujęć badawczych możliwych do zastosowania w obrębie socjologii wizualnej. Taki też profil posiadała większość zaprezentowanych wystąpień, opartych na doświadczeniach związanych z wykorzystaniem wybranych technik, wyniesionych z konkretnych projektów badawczych. Do wygłoszenia zgłoszono szesnaście referatów. Całość obrad podzielono na cztery części, wszystkie z nich odbywały się w Galerii Miejskiej BWA w Zielonej Górze.

Pierwszego dnia zaplanowano trzy wystąpienia. Pierwszy referat *Wywiad z użyciem fotografii, zdjęcie jako rebus. Zastosowania techniki na przykładzie badań: Pornografia/erotyka, pytanie o kontekst czy estetykę?* wygłosił Maciej Frąckowiak. W swoim wystąpieniu zaprezentował problematykę związaną z wyborem tytułowej techniki w odniesieniu do wspomnianego wyżej problemu badawczego. Omówione zostały dylematy związane z budową narzędzia oraz pytania metodologiczne odnoszące się zarówno do jego zastosowania, jak i do analizy wyników uzyskanych za jego pomocą.